

SCIO ENIM CUI CREDIDI. Duas affert rationes ob quas non confunditur in carcere, sed et gloriatur: prima, quia scio quantus sit ille cui me ipsum, labores et passiones meas commisi. *Credidi*, id est, commisi; ad hunc sensum mentio depositi determinat; quasi diceret: Deo omnipotenti, veraci et in promissis fidei me ipsum commisi, apud eum deposui labores pro Evangelio susceptos, et dolores pro eo passos, quos thesaurum meum, seu coronam justitiæ, ut ait capite 4, 8, primæ Epist. Deus noster depositarius, apud quem nihil perit, imò crescent deposita. Vide infra. Secundam, et certam quia potest thesaurum illum servare integrum et incorruptum usque ad iudicii diem. Apud Deum nihil deperditur, quia fidelis est, et quia omnipotens est. Duo in depositario requisita: primum, ut sit bonæ fidei et bonæ voluntatis; secundum, ut possit facere quod vult benè, scilicet depositum servare. Utrumque non semper in hominibus; hinc aliquando deposita pereunt. At apud Deum nihil perit unquam, quia fidelis est et omnipotens; vult et potest quod vult; hinc servat deposita. Imò apud eum deposita crescent et perficiuntur; momentaneum enim et leve tribulationis commutat in æternam gloriæ pondus; vitam decamam et miseram apud eum pro Evangelio depositam commutat in æternam et divinam. Hoc si firmiter credamus, gloriabimur pro Deo pati, pro Deo mori.

VERS. 15. — FORMAM HABE SANORUM VERBORUM... Transit ad prædicationis formam; hincque Timotheum et alios episcopos docet et circa doctrinæ substantiam, et circa docendi modum. Primò, quoad modum docendi, seu quoad verba quibus doctrinam evangelicam communicare debent. *Formam habe*, id est, habere perge, seu retine in mente formam verborum, quibus sanam doctrinam circa fidem et

id est, quia præconis evangelici fungor officio, ideò accusatus sum à Judeis, id est, in hæc vincula coniectus. *Sed non confundor*, id est, non erubescor, non pudore suffundor, non me pudet vel officii mei vel vinculorum.

Scio enim cui credidi. Novi enim, inquit, cui crediderim, quam ille magnus sit Dominus, quam potens, et quam verax in promissis. Novi enim cui credidi atque commisi depositum meum servandum.

Et certum sum quia potens est depositum meum servare in illam diem. Depositum, puta thesaurum laborum et passionum pro Evangelio à se obitatum, quem à se collectum Paulus patiens et moriens apud Deum quasi depositum, ut in illo die magno, iudicii scilicet, illum, id est, illius mercedem et gloriam, recipiat. Ita Tacophyl. et Anselm. Idem depositum Apostolus vocat repositam justitiæ coronam. 2 Tim. 4.

VERS. 15. — *Formam habe sanorum verborum quæ à me audisti, sanctæ, integræ et incorruptæ doctrinæ, in fide et in dilectione in Christo Jesu.* Habeto formam sanctæ doctrinæ quæ versatur circa fidem et dilectionem christianam; q. d.: O Timothee, num est retinere vivum exemplar, vitam ideam et representationem doctrinæ quam tibi tradidi, ut scilicet verba mea semper tibi ob oculos ponas, eadem que vivè et efficaciter alii proponas.

VERS. 14. — *Bonum depositum custodi per Spiritum sanctum, qui habitat in vobis.* Chrysost., Ambros. de-

dilectionem christianam, me audisti evangelizantem. Syrus: *Forma tibi sicut sanæ sermones mei, quos, etc.*; seu sint tibi quasi exemplar; illos habe pro archetypo, ad quem respicias, cum docere voleris.

VERS. 14. — BONUM DEPOSITUM CUSTODI... Secundò, quoad doctrinæ substantiam. Præclarum et pretiosum evangelicæ doctrinæ depositum diligenter custodi; ope et gratiâ sancti Spiritus ad loc in ordinatione tibi collati. Spiritus sanctus in totâ quidem habitat Ecclesiâ, et speciatim in prælati, ut traditiones custodiant, Scripturas ad apostolorum mentem interpretentur. Duplex et varium advertit depositum: unum quod nostrum est, apud Deum, depositum, labores, dolores pro Evangelio tolerati, v. 12. Alterum quod est Dei, apud nos, depositum, scilicet Verbum Dei, traditiones, evangelicæ doctrinæ. Hujus thesauri divini depositarii sunt episcopi; ad eos pertinet illum servare illibatum, ope Spiritus veritatis, illis sine limitatione collati.

VERS. 15. — *Scis noc...*, id est, nôsti, nescire non potes, quia ad te perlatum est, quòd omnes Asiani, Romæ degentes, me dereliquerunt, scilicet vinculis ræis offensi, et pericula sibi metuentes.

Ex quibus, seu inter quos est PHICELLES... Hos nominat, ut ab eis Timotheus et alii fideles sibi caveant.

VERS. 16. — *DET DOMINUS MISERICORDIAM ONESIPHORI DOMUI.* Excipio Onesiphorum, Deumque precor ut ejus familie miseretur.

QUIA SÆPÈ ME REFRIGERAVIT, id est, consolatus est, seu subsidio fuit et solatio. Metaphora ducta ab umbra, aut à vento, in locis æstuosus refrigerante.

ET CATENAM MEAM NON ERUBUIT, id est: Nec eum puduit vinculorum meorum, nec pericula metuit, nec infamiam, ut me adjuvaret.

VERS. 17. — *SED CUM ROMAM VENISSET, SOLICITÈ*

POSITUM hoc interpretantur thesaurum doctrinæ christianæ, quam vocavit *sanæ verba*. Illic enim thesaurum quasi depositum, studiosè commentat Timotheo episcopo, ut eum integrum inviolatè conservet.

VERS. 15. — *Scis hoc, quòd aversi sunt* (id est, aversi sunt me, me rejecerunt) *à me omnes qui in Asia sunt, etc.* Chrysost., cum suis censet Paulum loqui de omnibus Asiaticis, qui Romæ erant; ut *omnes qui in Asia*, idem sit quod omnes et Asia, omnes Asiani, scilicet Romæ agentes. Scribit enim Paulus ad Timotheum Romæ ea quæ gerebantur Romæ, non autem quæ in Asia.

VERS. 16. — *DET MISERICORDIAM DOMINUS ONESIPHORI DOMUI,* id est, universæ familie Onesiphori. *QUIA SÆPÈ ME REFRIGERAVIT,* id est, refecit, et rececit in hoc æstu mearum afflictionum. Solatio et subsidio mihi fuit in his vinculis.

ET CATENAM MEAM NON ERUBUIT, id est, non puduit illum vinculorum meorum, sicut ceteros Asiatos.

VERS. 17. — *Sed cum Romam venisset, etc.* Quæsitum se dicit, quamvis captivum, quia non unns erat carcer eorum qui sistendi essent ad tribunal Cæsaris, sed complures; et, ut dicitur, Act. ult., permissum fuit Paulo ut maneret solus cum custodiente se milite.

ME QUÆSIVIT (per totam urbem cursitando, de carcere in carcerem), tandem INVENTI, et sæpè VISITAVIT.

VERS. 18. — *DET ILLI DOMINUS MISERICORDIAM INVENIRE A DOMINO...* id est, apud se. Hebraïsmus est, sicut Genes. 19: *Pluit Dominus sulphur super Sodomam à Domino*, id est, à seipso. Sicut ergo me invenit, ut misericordiam faceret, ita *det illi Dominus misericordiam* apud se invenire, in die iudicii.

DIES ILLA, per excellentiam dicitur iudicii dies.

ET QUANTA EPHESI... quanta et quantis in rebus mihi ministraverit Ephesi, non scribo, quia optimè

VERS. 18. — *Det illi Dominus invenire misericordiam à Domino in illa die.* Tanquam dicat: sicut ille me sollicitè quæsivit et invenit, ut misericordiam exhiberet, ita det ei Dominus misericordiam quam optavi ab ipso vicissim invenire. Scilicet illi optans quod Christiani solent optare fidelibus defunctis, requiem et misericordiam. Hæc accedit quòd in fine Epistolæ jubet salutari Onesiphori domum, non Onesiphorum; quasi is jam non superesset.

nôsti, quippe qui mihi adfuisi, testis eorum bonorum quæ mihi fecit et Ecclesiæ. Potest etiam dici: TU MELIUS NOSTI quam ego ipse, quia inscio Paulo, solum conscio Timotheo, potest mihi ministrasse Onesiphorus. Cæteram ex his loquendi modis de Onesiphoro, præsertim verò ex distinctione precum pro Onesiphori familia, à precibus pro ipso Onesiphoro, et quia etiam in fine cap. 4 familia Onesiphori salutata, non ipsius Onesiphorum, multi colligunt eum tunc fuisse mortuum, cum hæc scriberet Apostolus.

Et quanta Ephesi mihi ministraverit, tu melius nôsti. Non solum mihi nunc Romæ, sed et antea. Ephesi, fidelibus Evangelii ministris multa impendit officia charitatis: quemadmodum tu melius nôsti, qui Onesiphorum episcopum es, et partem obsequiorum ejus percepisti.

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maximè notanda, et ad præcæm redigenda.

1º Omnis Ecclesiæ minister à v. 1 discat ecclesiæ ministerii principium, est Dei voluntas; finem, est æterna vita hominibus communicanda; alterum finem mediatum, seu medium, quo finem suum assequatur, est fides in Christum prædicanda, promovenda. Statimque in se reflexus attendat ad tria, quæ in commentario videat, v. 1.

2º A monitione v. 6 datâ Timotheo, discat omnis Ecclesiæ minister quæ necessaria sibi sit spiritus renovatio. Assumat ergo velut sibi dictum: *Admoneo te ut resuscites gratiam Dei.* Ut autem illud impleat, attendat primò quæ gratia fuit sibi data: episcopalis, et à proportione, sacerdotalis spiritus; non est timi-

tatis, sed fortitudinis; non est cupiditatis, sed charitatis; non est intemperantiæ, sed sobrietatis, v. 7. Attendat secundò an hic spiritus sit suus. Hunc ergo spiritum *virtutis, dilectionis et sobrietatis* suscipiet precibus, penitentia, et majori custodiat vigilantia, sanctitque foveat operatione. Vide in commentario dicta v. 6.

3º A v. 8 discat usum hujus spiritus sibi in ordinatione suâ collati. In versibus 9 et 10 videt ad hunc usum animatum. Speciatim verò notet v. 12, quòd Deus noster sit depositarius fidelis, apud quem nihil perit, imò crescent deposita.

CAPUT II.

CHAPITRE II.

1. Tu ergo, fili mi, confortare in gratiâ quæ est in Christo Jesu;
2. Et quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt et alios docere.
3. Labora sicut bonus miles Christi Jesu.
4. Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus; ut ei placeat, cui se probavit.
5. Nam et qui certat in agone, non coronatur nisi legitime certaverit.
6. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere.
7. Intellige quæ dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.
8. Memor esto Dominum Jesum Christum resurrexisse à mortuis ex semine David, secundùm Evangelium meum.
9. In quo laboro usque ad vincula, quasi malè operans: sed verbum Dei non est alligatum.
10. Ideò omnia sustineo propter electos, ut et ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Jesu, cum gloriâ cælesti.

1. Fortifiez-vous donc, ô mon fils, par la grâce qui est en Jésus-Christ :
2. Et, gardant ce que vous avez appris de moi devant plusieurs témoins, donnez-le en dépôt à des hommes fidèles, qui soient eux-mêmes capables d'en instruire d'autres.
3. Travaillez comme un bon soldat de Jésus-Christ :
4. Celui qui est enrôlé au service de Dieu ne s'embarrasse point dans les affaires séculières, pour ne s'occuper qu'à plaire à celui à qui il s'est donné.
5. Celui qui combat dans les jeux publics, n'est couronné qu'après avoir combattu selon la règle des combats ;
6. Un labourer qui a bien travaillé doit avoir la première part dans la récolte des fruits.
7. Comprenez ce que je dis : car le Seigneur vous donnera l'intelligence en toutes choses.
8. Souvenez-vous que notre Seigneur Jésus-Christ, qui est né de la race de David, est ressuscité d'entre les morts, selon l'Évangile que je prêché.
9. Pour lequel je souffre beaucoup de maux, jusqu'à être dans les chaînes comme un malfaiteur; mais la parole de Dieu n'est point enchaînée.
10. C'est pourquoi j'endure tout pour l'amour des élus, afin qu'ils acquièrent aussi bien que nous le salut qui est en Jésus-Christ, avec la gloire du ciel.

11. Fidelis sermo : Nam si commortui sumus , et convivimus ;
12. Si sustinebimus , et conregnabimus ; si negaverimus , et ille negabit nos ;
13. Si non credimus , ille fidelis permanet , negare seipsum non potest.
14. Hæc commune , testificans coram Domino . Noli contendere verbis ; ad nihil enim utile est , nisi ad subversionem audientium .
15. Sollicitè cura te ipsum probabilem exhibere Deo , operarium inconfusibilem , rectè tractantem verbum veritatis .
16. Profana autem et vaniloquia devita ; multum enim proficiunt ad impietatem :
17. Et sermo eorum ut cancer serpit ; ex quibus est Hymenæus et Philetus ,
18. Qui à veritate excederunt , dicentes resurrectionem esse jam factam , et subverterunt quorundam fidem .
19. Sed firmum fundamentum Dei stat , habens signaculum hoc : Cognovit Dominus qui sunt ejus ; et : Dæscelat ab iniquitate , omnis qui nominat nomen Domini .
20. In magnâ autem domo non solum sunt vasa aurea et argentea , sed et lignea et fictilia : et quædam quidem in honorem , quædam autem in contumeliam .
21. Si quis ergo emundaverit se ab istis , erit vas in honorem sanctificatum , et utile Domino , ad omne opus bonum paratum .
22. Juvenilia autem desideria fuge ; sectare verò justitiam , fidem , claritatem et pacem cum his qui invocant Dominum de corde puro .
23. Sultas autem et sine disciplinâ questiones devita , sciens quia generant lites .
24. Servum autem Domini non oportet litigare , sed mansuetum esse ad omnes , docibilem , patientem ,
25. Cum modestiâ corripientem eos qui resistunt veritati ; nequando Deus det illis penitentiam ad cognoscendam veritatem ,
26. Et respiciant à diaboli laqueo , à quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem .

ANALYSIS.

1° *Timotheum hortatur ad fortitudinem , et per strenuam pastoralis muneris functionem , quasi preparat ad martyrium .*

Evangelii itaque prædicationi et propagationi totus incumbat .

Hæcque de causâ patiatur fortiter ut miles , certet ut athleta , laboret ut agricola ; v. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 .

2° *Ut hæc omnia munia fortius obeat ; ante illius oculos exponi Christi Domini à mortuis suscitati gloriam ; v. 8 .*

Sui ipsius Pauli patientis , certantis , et laborantis exemplum ; v. 9, 10 .

Æternam denique martyrii gloriam .

11. C'est une vérité très-assurée , que , si nous mourons avec Jésus-Christ , nous vivrons aussi avec lui ;
12. Si nous souffrons avec lui , nous régnerons aussi avec lui ; si nous le renonçons , il nous renoncera aussi ;
13. Si nous lui sommes infidèles , il ne laissera pas de demeurer fidèle ; car il ne peut se démentir lui-même .
14. Donnez cet avertissement , et prenez-en le Seigneur à témoin . Ne vous amusez point à des disputes de paroles , qui ne sont bonnes qu'à pervertir ceux qui les écoutent .
15. Mettez vous en état de paraître devant Dieu comme un ministre digne de son approbation , qui ne fait rien dont il ait sujet de rougir , et qui sait bien dispenser la parole de vérité .
16. Fuyez les entretiens vains et profanes , car ils contribuent beaucoup à inspirer l'impieeté :
17. Et les discours qu'y tiennent certaines gens sont comme une gangrène qui répand insensiblement sa corruption . De ce nombre sont Hyménéeus et Phileté ,
18. Qui se sont écartés de la vérité , et en disant que la résurrection est déjà arrivée , et qui ont ainsi renversé la foi de quelques-uns .
19. Mais le fondement de Dieu demeure ferme , ayant pour sceau cette parole : Le Seigneur connaît ceux qui sont à lui ; et cette autre : Que quiconque invoque le nom du Seigneur s'éloigne de l'iniquité .
20. Dans une grande maison , il n'y a pas seulement des vases d'or et d'argent , mais aussi de bois et de terre ; et les uns sont pour des usages honorables , et les autres pour des usages honteux .
21. Si quelqu'un donc se garde pur de ces choses , il sera un vase d'honneur , sanctifié , et propre au service du Seigneur , préparé pour toutes sortes de bonnes œuvres .
22. Fuyez les passions des jeunes gens ; et suivez la justice , la foi , la charité et la paix , avec ceux qui invoquent le Seigneur d'un cœur pur .
23. Quant aux questions impertinentes et inutiles , évitez-les , sachant qu'elles sont une source de contestations .
24. Or , il ne faut pas qu'un serviteur du Seigneur dispute ; mais il doit être modéré envers tout le monde , capable d'instruire , et patient ;
25. Il doit reprendre avec douceur ceux qui résistent à la vérité , dans l'espérance que Dieu pourra leur donner un jour l'esprit de pénitence pour la leur faire connaître .
26. Et qu'ainsi , revenant de leur égarement , ils sortiront des pièges du diable , qui les tient captifs pour en faire ce qu'il lui plaît .

Si pro Christo patimur et morimur , cum Christo resurgemus et regnabimus ; v. 11, 12, 13 .

Et hæc omnia vult à Timotheo etiam doceri , v. 14 .

3° *Hæc ad fortitudinem exhortatione finitâ , instruit illum de modo quo dignus et Deo gratus enadat divini verbi minister : nimirum verborum pugnas vitet , veritatis verbum rectè tractet , v. 15 ; profanas hæreticorum novitates fugiat , v. 16 ; ut caneres proxima quæque depascant , et de facto quosdam subverterunt , v. 17, 18 .*

4° *Ne propterea turbetur Timotheus , assertit Apostolus quod stant et stabunt immoti , verè fideles , fundamenta domus Dei , duobus sigillis signaculis , v. 19 .*

Assertit præterea quod subversi possunt per penitentiam restitui , v. 20 , 21 .

5° *Pergit Timotheum instruere de modo quo fiat operarius Deo gratus : juvenilia fugiat desideria , sectetur verò justitiam , fidem , etc. , v. 22 ; contentiones vitet ,*

v. 25, 24 ; corripiat modestè , instruat mansuetè , v. 25, 26 .

PARAPHRASIS.

1. Tu ergo , fili mi , fortis esto , per gratiam à Christo tibi collatam (in ordinatione) .

2. Et quæ vivâ voce audisti aliquando ex ore meo , coram multis testibus , eadem tecum à me audientibus , hæc nunc vicissim trade et commenda fidelibus et idoneis viris , qui eadem doceant populum .

3. Mala (Evangelii causâ) ferto , sicut præclarus Christi Jesu miles .

4. Attende quòd qui Dei militiæ ascriptus est , hujus vite negotiis non implicatur , ut se totum det militiæ ; et placeat ei qui se in militem elegit .

5. Considera quòd et qui certat in publicis certaminibus non coronatur , nisi secundum leges athletis præscriptis pugnaverit et vicerit .

6. Considera et quòd agricola in terrâ colendâ assiduus , primus est in percipiendis agri sui fructibus .

7. Expende quæ ornatuè dico : aderit tibi Dominus , et intellectum dabit in omnibus (si atenderis , et auxilium petieris) .

8. Memento et cogita sæpè quòd Dominus Jesus Christus , ex Davidis semine natus (post mortem acerbam) , resurrexit gloriosus , secundum Evangelii veritatem quam omnibus ubique prædico .

9. Memento et quòd propter Evangelium ego (magister tuus) patior afflictiones et persecutiones usque ad carcerem et vincula ; quasi maleficus et facinorosus quidam ; memento , inquam , quòd vincula quidem patior , sed verbum Dei vinculis non adstringitur (quia , etsi ligatus , prædico) .

10. Propter hoc idem Evangelium omnia mala patior , ut illi quos Deus elegit nostris laboribus adducendos ad salutem quæ per Christum Jesum obtinetur , nobiscum nunc gratiæ vitam inveniant , et aliquando celestem .

11. (Hujus recordare gloriæ :) nam res est certa et indubitata quòd si pro Christo et cum Christo morimur , cum Christo resurgemus , vitam immortalem victuri .

12. Si pro illo patimur , et cum illo in æternum regnabimus ; si verò negaverimus eum coram hominibus , et ille negabit nos coram angelis .

13. Si non credimus (sive quod est , sive quod dixit) , ipse nihilominus permanet idem in se , fidelis et verax in verbis suis ; nec potest seipsum negare , seu non esse ; nec potest sua verba negare , seu mentiri (negatione nostrâ nil illi accedit , nil recedit) .

14. De his frequenter admone fideles tibi commissos , Christum Dominum attestans , Verbis ne contentas ; hoc enim non prodest , imò nocet , quia disputationibus sæpè subvertuntur audientium animæ .

15. Stude teipsum Deo gratum operarium exhibere ;

non erubescens propter opprobria Christi ; verbum veritatis (pro ejusque captu) distribuens .

16. Profanas vocum novitates devita , quia multum conferunt ad impietatem in animo ingenendam .

17. Et sermo illorum profana et nova loquentium , instar canceris , aut gangrenæ , serpit , sui que veneni vim longius semper diffundit . Ex illorum hæreticorum numero est Hymenæus et Philetus ,

18. Qui circa veritatem aberraverunt , dicentes quòd resurrectio jam facta sit (spiritualiter per baptismum) , et errore suo quorundam fidem subvertunt .

19. Sed verè fideles , qui sunt fundamentum domus Dei , stant firmi et immoti , habentes has in animo sigillatas sententias , quas operibus demonstrant : primam : Cognovit Dominus qui verè sunt sui ; secundam : Dæscelat ab iniquitate , justitiam verò operetur omnis qui verè christianus est .

20. (Ne ne mireris , si qui sint inter Christianos non sancti , et non fideles ; nam) in Ecclesiâ , sicut in magnâ domo , non solum sunt vasa aurea et argentea , id est , homines firmi et illustres in fide et justitiâ ; sed etiam lignea et testacea , homines vulgares , fragiles , et infirmi in fide , et in moribus . Quædam ex utrisque sunt honorificis usibus deputata ; quædam vilibus ministeriis destinata ; non mirum ergo si sordescant , et frangantur aliqui .

21. (In hæc similitudine est maxima hæc dissimilitudo , quòd metaphorica vasa talia aut talia non sint à naturâ , sed à voluntate :) si quis ergo sordidorum se , Dei gratiâ , emundaverit à peccatorum suorum sordibus , fiet vas honestum , consecratum , usibus Domini accommodatum , et idoneum ad omne bonum opus .

22. Adolescentiæ cupiditates fuge ; sectare verò sanctitatem vitæ , fidem in verbis , claritatem erga omnes , pacem cum omnibus sincerè Christianis .

23. Ineptas et ineruditas questiones respue ; scis enim quia lites et jurgia pariunt .

24. Christianus autem , Christi Domini servus , rixari non debet ; sed erga omnes mansuetus esse , paratus ad eos docendum , malorum tolerans .

25. Cum mansuetudine erudiens eos qui de veritate aliter sentiunt quàm nos ; tentando si fortè per doctrinam Deus inspiret illis penitentiam , ut perveniant ad agnitionem veritatis ,

26. Sicutque ad sanam mentem redeant , et evadant laqueos diaboli , à quo captivi tenentur , ad ipsius voluntatem (diaboli scilicet , in cujus sunt potestate propter peccata) .

VERS. 1. — *Tu ergo, fili mi, confortare...* Exhortationem capite primo ceptam resumit. Versu quippe septimo dixerat quod spiritus episcopis in ordinatione datus non sit spiritus timiditatis, sed spiritus fortitudinis, etc. Hincque Timotheum ad fortitudinem exhortans, concluderat: *Noli ergo erubescere, etc., sed col labora, etc.* At quia hanc exhortationem per aliqua interjecta interrupit, illam nunc resumit, blandè et cum affectu Timotheum impellens: *Tu ergo, fili mi, secundum spiritum tibi datum per impositionem manuum mearum, abjecta omni timilitate, fortis esto, viriliter age; pastorale munus tuum fortiter exerce, non tuis innixus viribus, sed Dei gratia, per Christum tibi in ordinatione collatam. Hoc significat, IN GRATIA, QUÆ EST IN CHRISTO JESU.*

VERS. 2. — *Et quæ audisti a me...* Et quæ tibi ore tenus tradidi, coram multis testibus, eadem tecum à me audientibus, hæc infrepè prædica, et non tantum ea tu ipse prædica, sed et in illis alios institue ministros fideles, et idoneos qui ea prædicent et aliis communicent. Seu doctrinam evangelicam, à me tibi traditam et concretam, hæc tu vicissim trade, et quasi thesaurum commenda fidelibus et idoneis viris, qui parè fide custodiant eam, et quasi depositum sibi concretum tradant et suis commendent successoribus. Episcopos, et presbyteros intelligit, ait Theophylactus.

Observatio dogmatica et moralis.

Nota primum modum quo evangelica doctrina propagata est in mundo, nimirum per verbalem traditionem, non per Scripturam, non per Domini mandatum: *Evangelium docete et predicatè Evangelium omni creaturæ.* Jussit docere, prædicare, non scribere.

D. Paulus ore, non scripto, docuerat Timotheum et alios, ut ex hoc versiculo patet.

Quæ audisti à me, etc. Quod ore tradiderat ei, vult ut Timotheus alibi vicissim ore tradat, qui et suis idem ore tradant successoribus. Traditio itaque prima fuit, et aliquandà unica fidei regula; hinc observanda, et in debitis consulenda traditio, et non tantum Scripturæ. Porò hæc D. Pauli ad Timotheum v. 1. exhortationem et sequentes applicet sibi quilibet Christi minister, inò et quilibet Christianus, juxta statum suum. *Tu ergo, fili mi, fortis esto, animos assume ad tua munia in statu tuo strenuè obunda per gratiam tibi, seu in baptismo, seu in ordinatione, seu in matrimonio, ob Christum collatam, et per gratiam tibi in occasione dandam, et ad quam, vi sacramenti recepti, jus habes.* Hanc ora, hanc pete humiliter et cum fiducia, per Christum Mediatorem nostrum. Aspice Jesum, recurre ad Jesum, gratiam pete per Jesum. Gratiam

VERS. 1. — *Tu ergo, fili mi, confortare* (Ambrosius legit, fortitudinem capere) *in gratia quæ est in Christo Jesu*, id est, in gratia Christi annuntiandæ et prædicandæ, inquit Ambrosius.

VERS. 2. — *Et quæ audisti à me per multos testes, non quæ scripto tradidi, aut litteris consignavi.* Ut intelligamus sanam doctrinam verbo magis quam

quæ est in Christo Jesu. Hoc emphasis habet. Christus nobis fons est gratiæ; *de cuius plenitudine nos omnes accipimus.* Ad hunc ergo gratiæ fontem recurre, huic fonti teipsum uni fide, charitate, ut in tuum sese sinum effundas.

VERS. 3. — *LABORA SICUT BONUS MILES.* *Labora, Gr.,* *καταπορεύσθαι*, mala patere, dura ferro, in adversis obdurare. *Sicut bonus, Gr., pulcher*, præclarus miles Jesu Christi. Quasi diceret: Præclare Jesu Christi militia nomen delisti. Militum autem est gratè et libenter ferre labores; inò dolere, cum non laborant. Tu ergo, ó præclare Christi miles, sub tanto duce, fortiter adversa ferro, et in laboribus obdurare: forti feras animo quidquid Evangelii causæ perferendum occurrat.

VERS. 4. — *NEMO MILITANS DEO* (in *Græco* non est *Deo*) *IMPLICAT SE...*, *Gr., implicatur vitæ negotiis.* *Implicatur* vim habet; ista negotia sunt vincula, sunt serpentes, Theophylactus.

UT EI PLACEAT, CUI SE PROBAVIT; *Gr.: Ut diligenti milites placeat*, id est, ut placeat ei qui se in militem elegit; quasi diceret: *Fa militem lex est et conditio, ut nihil aliud quam bellum et arma cogitent et agant.* Hinc qui alicui principi nomen dedit, statim ab omnibus eximitur secularibus curis et negotiis, à mercatura, à tutelâ, etc., ut se totum det militiæ, sitque gratus imperatori cui se dedit et qui illum inter suos milites accipit. Si hoc in seculari militiâ, quanto magis in christiana! Tu te ergo totum da Christi militiæ; cæteris omnibus neglectis, unum tibi curæ sit Christi Imperatori tuo placere, qui te in suos eligere dignatus est milites, inò et duces.

Observatio moralis.

Quod Timotheo dicit Apostolus, hoc et omni Christi ministro. Recordare quod Christi sis miles; quod idè ad omnibus mundanis negotiis sis exemptus, ut ad omnia Christi mandata sis expeditior. Itaque tu te totum da Christo; secularia contemne, hujus vitæ negotia sperne; unum tibi curæ sit, Christo Imperatori tuo placere, obedire. Hoc et omni Christiano convenit. Ut enim Tertullianus ad Martyr., cap. 5, ait, vocati sumus ad militiam Dei vivi, jam tunc cum ad sacramenti verba respondimus. Itaque respice cuius sis miles, et fer forti animo laboris militiæ, ait Theodoretus. Recordare tyrocinii diem, quod Christo in baptisone consecutus, in sacramenti verba jurasti, pro nomine ejus non te paritum pati, D. Hieronymus, epist. 43 ad Heliodorum. Recordare, Christiane, miles Christi, quod pro regno celesti et æterno militas;

scripto tradi solitam ab apostolis. *Hæc commenda fidelibus hominibus, etc.* Multos testes vocat multos suæ prædicationis auditores. Ita Chrysostomus.

VERS. 3. — *Labora sicut bonus* (id est, egregius) *miles Christi Jesu.* Labora, id est, mala perfer, dura tolera.

VERS. 4. — *Nemo militans Deo, etc.* *Negotia secun-*

itaque libenter patere, fortiter dimica, vince, ut in æternum triumphes.

VERS. 5. — *NAM ET QUI CERTAT IN AGONE...* Quasi diceret: Non tantummodò certandum tibi est, sed et juxta leges à Christo, duce tuo, præscriptas certandum. Sicut enim athleta publicis in certaminibus pugnans non coronatur nisi secundum leges de cibo, potu, temperantia, athletis præscriptas pugnaverit, ait Theophylactus, sic nec tibi, quocumque modo certasse sufficit, sed secundum leges à Christo datas, et à me tibi dudum propositas. Sicut ergo illi ab omnibus abstinent, ut eademque et corruptibilem coronam reportent, ita et tu, ó Christi athleta, ut incorruptibilem et immarcescibilem coronam habes, ab omnibus abstine quæ victoriam possent impedire; sobrius sis, gravis, castus, omnia servans quæ certantibus congruunt. Recordetur Christianus athleta Christi legum à Christo datarum. *Regnum celorum vim patitur, et violenti rapiunt illud*, Math. 11, 12. *Qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus*, Luc. 14, 33. Juxta hæc leges pugnet, vim sibi inferens et omnibus renuntians.

VERS. 6. — *LABORANTEM AGRICOLAM...* Mercedis mentione Timotheum recreat, et ad laborem et certamen animat. Quasi diceret: Merces tibi non deerit. Sicut enim agricola laboriosus, et in terrâ excolendâ assiduus, laborum suorum fructus ipse prior percipit, hæcque fructum spe ad labores ferendos excitatur, sic et tu non sine fructu patieris et laborabis in agro Christi excolendo; sed si diligenter illum excolueris, fructum percipies æternum. Hæc ergo spe patere, labora.

VERS. 7. — *INTELLIGE QUÆ DICO...* Tres tibi proponi parabolas, militis, pugilis et agricolæ, quas necesse non est ut explicem; Deus enim intellectum tibi dabit, ut eas intelligas.

DABIT ENIM TIBI DOMINUS IN OMNIBUS INTELLECTUM; *Gr., det tibi Deus.* In milite intelliges quod debeas libenter pati, fortis esse, totus Christi militiæ vacare, ut Christo duci tuo placeas. In athletâ intelliges quod tibi non sufficit certare, sed et legitime, juxta Christi leges pugnandum, sobrius, prudens, castus, ab omni-

laria sunt occupationes et negotiationes, quibus victum, vestitum et reliquâ ad vitam tuendam opportuna comparamus et conquirimus, quales sunt mercatura, etc.

VERS. 5. — *Nam qui certat in agone, non coronatur, id est, non coronabitur, nisi legitime certaverit. Legitime, id est, juxta legem, scilicet statuti et agonis.* Nisi enim legitime, id est, secundum leges à Deo præscriptas, et à me dudum tibi propositas, certamine perfunctus fueris, coronam immortalitatis adipisci non poteris.

VERS. 6. — *Laborantem agricolam oportet, etc.* Si videlicet strenuè in agro labore, oportet primis agri fructibus frui. Ita te, ó Timothee, exciet tum fructus præsentis alimonie à catechumenis, quos doces accipiende, tum potius plena merces future et æternæ gloriæ. Exciet, inquam, ad certandum et laborandum, totumque te impendendum Evangelio. Ita Chrysost.

VERS. 7. — *Intellige quæ dico, etc.; q. d. :* Propo-

bus abstinent, quæ victoriam possent impedire. In agricolâ, fructum spe, tot labores patienter suscipiente, intellige messem tibi in cælis præparatam. Ille tibi laborandum quidem, sed ibi metes; hæc patendum, ibi quiesces in summâ et æternâ beatitudine. Ille certandum tibi est, ibi gloriâ coronatus in æternum triumphabis. Hæc non minis nobis quam Timotheo dicta. Si, ut Christi milites, fortiter patiamur; si, ut athletæ, abstentii pugnemus; si, ut agricolæ, assidue Christi agrum colamus: ut hæc omnia præstemus abierit, æternam aspiciamus beatitudinem.

VERS. 8. — *MEMOR ESTO DOMINUM NOSTRUM JESUM CHRISTUM RESURREXISSE...* quasi diceret: Indiges hujus beatitudinis intuitu confortari. Cogita Christum; ex SEMINE DAVID natus est mortaliter et passibilis; toto tempore vitæ laboravit, passus est, tandem in cruce æteram et infamem pro nobis mortem tulit. Cogita, inquam, quod gloriosus, beatus, immortalis resurrexit, sedetque ad dexteram majestatis. Quod Christo capiti et duci nostro contigit, hoc et nobis, ejus membris et militibus, eveniet. Si ipsius causâ patiamur, laboremus, moriamur, resurgemus impassibiles, beati, immortales.

SECUNDUM EVANGELIUM MEUM, id est, secundum Evangelii veritatem, quam ubique et omnibus prædico.

VERS. 9. — *IN QUO LABORAS...* Vis exemplum hominis patientis, certantis et laborantis? Memento mei, magistri tui. *In quo, id est, ejus causâ, seu propter Christum, ejusque promulgandum Evangelium.* *Laboro, Gr., καταπορεύομαι*, mala patior, affligor, incarcerationis, vinculis constructus, quasi forem malefactor et facinorosus. Patior ergo carcerem, vincula, infamiam; sed non dejector; quinimò fortiter pugno, quamvis ligatus.

VERBUM DEI NON EST ALLIGATUM. Vincuntur quidem membra, sed lingua manet libera; hæc Evangelium, etiam in carcere, non desino prædicare. Nobis ligatis, solum est inhiominis Dei verbum, currit, spargitur, auditur. Itaque vinculis etiam constructus, pugno verbo Dei, quod est *gladius spiritus.*

sui tibi tres parabolas, militis, athletæ, agricolæ. Non est necesse ut eas tibi explicem et applicem, tu eis intende; quod si feceris, Deus dabit tibi intellectum, ut faciè eas intelligere et applicare possis, etc. *Dabit, id est, det, quod est precantius.*

VERS. 8. — *Memor esto, etc. Ex semine David,* supple incarnatum et natum; q. d. : Memento, sicut Christus pro Evangelio suo passus gloriosè resurrexit, ita pariter te, si pro Evangelio patieris, gloriòse resurrecturum. Patere ergo et labora cum Christo, ut cum Christo ad gloriam resurgas. Ita Theodor., Chrysost. et alii. *Secundum Evangelium meum, id est, secundum Evangelium quod prædico.*

VERS. 9. — *In quo laboro usque ad vincula, etc. Laboro, id est, affligor, mala patior, adeoque vincula sustinèo, quasi malè operans, id est, quasi malefactor, quasi sceleratus. Alligatum, id est, vinculis; q. d. :* Ego sum vinculus, sed verbum Dei non est vincum, quia tam ego in carcere partem verbo, partim scriptis epistolis, quam alii, intrepèdè verbum

VERS. 10. — IDEO, Gr., διὰ τούτο, propter hoc, scilicet Dei verbum, seu propter hoc idem Evangelium.

OMNIA SUSTINEO PROPTER ELECTOS... Propter hoc igitur idem Evangelium, hæc et alia multa patior mala, ut illi quos Deus elegit nostris laboribus adducendo ad salutem que per Christum obtinetur, nunc in eo vitam veniant gratiæ, et aliquando gloriam celestem. Ut SALUTEM CONSEQUANTUR, QUÆ EST IN CHRISTO JESU. Itaque quasi celestis agricola, semino semen aternitatis et gloriæ celestis. Tu ergo, fili mi, et Christi gloriosi recreatus intuitu, et mei patientis, certantis et laborantis exemplo confortatus, pro Christi gloriâ propagandâ, et pro salute electorum tibi commissorum, tuisque laboribus et exemplis salvandorum, mecum patere, certa, collabora.

Nec tibi, nec mihi merces deerit.

VERS. 11. — FIDELIS SERMO. Præfatio Apostolo solita, ante aliquam majoris momenti veritatem. Res certa et indubitata est quod si pro Christo et cum Christo moriarum, cum illo resurgemus et vitam vivemus immortalem.

VERS. 12. — SI SUSTINEBIMUS... id est, si pro illo patiamur, et cum illo regnabimus in æternum.

SI NEGAVERIMUS... cum scilicet, et ejus filiem coram hominibus;

ET ILLE NEGABIT NOS coram angelis suis, et à suo nos excludet regno. Terreat itaque supplicium, quos non invitat gloria.

VERS. 13. — SI NON CREDIMUS... Poterit nostra nobis tantum nocere infidelitas, non illi. Si enim nos credimus, vel quod est, scilicet Deus ab æterno, et homo in tempore natus, mortuus et à mortuis suscitatus; vel quod dixit et sibi credentibus promisit; si negemus, inquam, ipsum et ipsius verba et promissa, negatione nostrâ nihil illi accedit, nihil decedit.

ILLE FIDELIS PERMANET, id est, idem quippe in se est, et erit semper quod fuit ab æterno, nimirum Deus immutabilis. Ipsius verba et promissa nihilominus vera sunt et implebuntur: quippe qui verax et fidelis est, summaque veritas.

NEGARE SE IPSUM NON POTEST. Naturam habet immutabilem: non potest non esse, semper manet. Negare etiam non potest quod dixit, quia veritas Dei prædicamus. Si ego vincus ita strenuè prædico Evangelium, quantum magis idem te facere decet, ô Timothee. cum sis liber?

VERS. 10. — IDEO omnia sustineo propter electos, ut et ipsi salutem consequantur; q. d.: Omnia sustineo, non solum meæ sen nostræ salutis causâ qui sum fideles sumus; sed et aliorum electorum, nominatum eorum qui ad hæc adducendi sunt ad vitæ Christi non sine nostris laboribus ac periculis, ut et ipsi nobiscum salvi fiant. Quæ est in Christo Jesu, id est, quæ salus est per Christum Jesum. Cum gloriâ celestis, q. d.: Ut salutem consequantur non qualemcumque, sed quæ conjuncta est cum aternâ ac celestis gloriâ beatæ immortalitatis, cujus unâ cum Christo participes erunt.

VERS. 11. — Fidelis sermo: nam si commortui sumus, et convivemus. Fidelis, verus et certus est sermo; quod si hic pro Christo et cum Christo patiamur et moriamur, cum illis etiam cum Christo resurgemus et vivemus in regno celesti.

non mutatur. Verax est in verbis, fidelis in promissis, terribilis in comminationibus; mentiri nequit.

VERS. 14. — HÆC COMMUNE. Hæc omnia supradicta fidelibus tibi commissis prædica frequenter, et in eorum memoriam sæpè revoca;

TESTIFICANS CORAM DOMINO, id est, cùmque eos de his admones, Christum Dominum attestare, tanquam harum omnium veritatum auctorem, et illarum contemptus vindicem; ut hæc communitio et attestatio commoti, caveant ab infidelitate, perseverent in fide, et pro Christo constanter patiantur; si necesse est, moriantur

Observationes morales.

Non minus et nos quam fideles illi, frequenti hæc indigemus admonitione et attestatio circa hæc supradictas veritates, à quibus maxime pendet et nostra salus, et noster in Christianismo profectus.

Si commortui sumus, et convivemus. Credis hæc veritatem? quæ de fide est, et de quâ dubitari nefas. Credo, ais; cur ergo non studes pro Christo, et præ assidua mortificatione et penitentiam, mori peccato, vitis, passionibus inordinatis, tuisque concupiscentiis? Cur metuis mori pro Christo, id est, tuam miserabilem vitam cum vitâ Christi summè beatè commutare?

Si sustinebimus, et conregnabimus. Credis hæc alteram veritatem, quæ æqualiter est de fide? Credo. Cur ergo invitus et murmuras patris, etiam minima mala? Cur è contra non gaudes in passionibus, sciens et credens quod etiam levis afflictio sit regni celestis pretium?

Si negaverimus eum, et ille negabit nos. Et hæc credis tertiam veritatem? Credo. Cur ergo factis tuis tam frequenter negas eum quem linguâ profiteris? Cur iraparis moribus tuis Christum et Christianismum negas? Cur vitâ tuâ promissis à te in baptismo factis est contraria? Cur pompas diaboli et mundi secularis, quibus palam renuntiasti?

Et ille negabit nos. Credis et hæc terribilem veritatem? Intelligis eam? à Deo, aternâ veritate, denegari à Deo, summo bono, in æternum repelli, nesciri, excommunicari? *Discedite à me, maledicti, etc.*, Matth. 25, 41. *Nunquam novi vos*, Matth. 7, 25. Vos

VERS. 12. — Si sustinebimus, et conregnabimus, id est, si sustinemus. Non enim satis est semel pati aut mori, sed quotidie patiendum et moriendum est. Dicitur singulis beatus ille (Paulus) moriebatur, inquit Chrysostomus.

Si negaverimus, Christum et Christi filiem metu hostium, tyrannorum aut tormentorum. Et ille (Christus) negabit nos.

VERS. 13. — Si non credimus, etc., id est, si non credimus, sive non credimus, veritas non mutatur, Deus falli aut fallere non potest; incredulitas aut perfidia nostra Dei fidem convellere nequit; q. d.: Si diffidimus, ille tamen fidus permanet.

VERS. 14. — Hæc commune, id est, de his quæ dixi frequenter admove fideles tibi commissos. Testificans coram Domino. De his admonere fratres, cum obestatioe quam factus coram Domino; hoc est, declaras te hæc eos commonefacere coram Christo Domino.

Noli contendere verbis. Verbis contendere est non

non populus meus, Osæe. 4, 9 et 10. Non credit qui non tremat et non fremit. Bone Deus! Christe Jesu, Salvator meus! has in mente meâ, et in corde meo imprimere veritates. Si tecum mortificationis gladio commorior, tecum vitam mortalem vivam. Quod persecutionis gladius in martyribus est operatus, hoc mortificatio in penitentibus operatur. Penitentem mori, est vitam infelicem et miseris plenam in vitam summè felicem commutare. Mors pro Christo passa finis est miseriarum, et beatæ aternitatis initium. O felicem itaque, et totis votis exoptandam mortem! Moriar, ô Christe, et pro te moriar! Si susineo pro Christo, cum Christo regnabo. Passio regni celestis et aterni pretium est. *Momentaneum et leve tribulatio, æternum gloriae pondus operatur in nobis*, 2 Cor. 4, 17. Pro tantillo et tam modico pretio, tantum regnum, tam immensam mercedem! Non sunt condigna passiones, etc., Rom. 8, 18. Si negavero, etc., ah! bone Deus, misericors Deus, da mihi mori potius quam te quocumque modo negare! Da mihi, te linguâ, corde, vitâ, moribus confiteri! Da mihi te, puro corde, charitate sincerâ, diligere! Et qui me diligis, meque vis beatum, mei non indiges, nullamque prostris ex me utilitatem capies, sed propter bonitatem tuam, da ut te propter te diligam, ubique serviam, non tantum ponarum timore pressus, aut spe beatitudinis attractus, sed unico inprimis tuæ dilectionis actus spiritu. Amen.

NOLI CONTENDERE VERBIS... Quæcum hæc verba junctum cum præcedentibus, et eis favet Græcus contextus, testificans coram Domino, non contendere verbis. Favet et Syriaca versio: *Contestans coram Domino, non contendant verbis inutilibus*. Sed præterquam quod D. Augustinus, Ambrosius, sicut et noster interpret ea disjungunt et separant, sanè ipsa contestatio coram Domino, quæ non nisi rei gravioris est, indicat quid superiorum monitum debeat esse confirmatio, eo quo explicatum est modo, supra, v. 14.

Finita itaque superior! ad fortitudinem exhortatione, nunc Timotheum hortatur ut seldignum divini verbi ministrum exhibeat, illumque instruit de modo quo talis evadat, seu, ut ait Theodoretus, docet eum regulam divinorum eloquiorum. Ac primò notat ab usum ab ipso vitandum, juvenibusque non inausitatum, nempe verborum pugnam, logomachiam. Tunc verbis contenditur, cùm in disputando non tam queritur veritas quam vanitas, scilicet sua ostentatio scientiæ; doctor videri, vincere, prevalere. *Noli contendere verbis*; Gr.: *Non contendere verbis*, more Hebraico,

curare quomodo error veritate convincatur; sed quomodo tua dictio dictioni præferatur alterius, inquit Augustinus; scilicet in disputando non veritatem querere, sed velle ostentare suam scientiam, velleque videri doctorem, vincere et prevalere, etc.

Ad nihil enim vitæ est, nisi ad subversionem audientium; ex quibus, inquit, oriuntur invidiæ, contentiones, blasphemæ, etc.

VERS. 15. — Sollicitè cura te ipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem. Qui liberè et profliciter et prædices crucem Christi. Rectè tractan-

titivum pro imperativo; Ne contendas, etc.; noli verberari. P. Amelotte citat manuscriptum Alexandrinum, in quo legitur, *πὸ λαγῶμα, ne contendas verbis*. Credibile est quòd isti legi noster interpres, non *λαγῶμα*, sicut legitur hodie.

AD NIHIUM ENIM UTILE EST, imò nocet multum, quia hinc sæpè subvertuntur audientium anime, tum scandalo, ob pertinationem, animositatem et vanitatem disputantium; tum mutua charitatis amissione; scinduntur enim plerumque in diversas partes, fitque inter eos schisma; tum errore, in quem sæpè deducuntur, veritate scilicet talibus logomachiis obscuratâ potius quam elucidatâ. Ob hæc et alias rationes fuge verborum pugnam; sed

VERS. 15. — SOLLICITÈ CURA, Gr., stude.

TEIPSEM PROBABLEM, Gr., *δέκω, probum*, probatum, Deo gratum operarium exhibere.

INCONFUSIBILEM, Gr., *non erubescèntem*. Explicat modum quo fiat Deo gratus et probatus, nempe si non erubescat ob crucem Christi, sed eam liberè profiteatur, et intrepidè prædicet gentilibus eam irridentibus.

RECTÈ TRACTANTEM, Gr., *rectè secantem verbum*, etc. Metaphorâ sumptâ à nutricibus et parentibus, qui panem secant in particulas et offulas, et quidem unicuique parvulorum suorum proportionatas, ut eas parvuli facilis deglutiant, eisque nutriantur; ita tu, quasi parens et nutrix, panem vitæ, *verbum veritatis*, animæ cibum, seca, divide, quantum cuique tuorum convenit; et sic secatum, divisum, proportionatum, unicuique accommodatum, expone, propone, ministra.

Nota his in verbis tria monita omni concionatori necessaria: primum, uni Deo placere studeat, posthabitis hominum iudiciis, omnique vanitate contemptâ, unum sit illi cura, Deo gratum se exhibere ministrum; secundum, sit inconfusibilis; eum non pudeat crucis Christi, nec illius ministerii, seu prædicationis; seu ipsius nihil eorum quæ ad pietatem pertinent facere pudeat, Theophylactus. Ad hæc piam non erubescantem ubique hortatur Apostolus, et non sine causâ, quia, ut ait idem Theophylactus, in v. 8 lujus capitis, adèc humiliatis est Deus propter nos, ut homines erubescant tantam humilitatem applicare Deo. Idem aliis verbis D. Chrysostomus in v. 8. Tertium, se nutrîcem consideret, panemque vitæ secatum, accommodatum unicuique distribuat. Nunc aperiat, ut nucleus pateat, capi et comedi possit. Plato dialecticum insulsum vocabat malum cocum, eò quod non rectè secaret, seu divideret.

VERS. 16. — PROFANA AUTEM ET VANILOQUA; Gr.:

tem verbum veritatis. Loquitur de verâ fidei doctrinâ verbo tradendâ. Episcopus ergo, doctor et concionator debet doctrinam suam et verbum Dei, quasi nucem rectè aperire, enucleare et exponere, ut videlicet verum sensum à falso et contorto secerat.

VERS. 16. — Profana autem et vaniloqua dicitur, dicit inane et clamorose loquacitatem doctori evangelico vitandam et profligandam esse; maxime quæ profanas et à verâ pietate remotos sensus habeat admixtos. Multum enim proficiunt ad impietatem, quia nimirum seductores illi ac perversorum dogmatum magistri

At profanas vanas voces cohibe; in Græco non est conjunctio, et D. Chrysostomus: *Profanas vocum novitates deviat.*

Alterum notat abusum in concione divini verbi vitandum; quasi diceret: A profanis, vanisque vocibus cave. Quin etiam eas cohibe, quia multum conferunt ad impietatem ingenerandam et promovendam in animo. Nam, ut ait D. Chrysostomus, cum quid novi fuerit inventum, semper nova id parturit; indigneque sit error ejus qui tranquillam fidamque stationem littoris egressus, per devia coepit vagari.

VERS. 17. — *Et sermo eorum...*, scilicet vaniloquentium, seu illorum hæreticorum, qui profana et nova loquantur, est instar gangræne. Gr.: *Ut gangræna pastum habeat*, id est, carnem etiam sanam late depascet. Quasi diceret: Pestilens illorum doctrina, seu sermo hæreticorum vana et profana loquentium, instar gangræne, aut canceris, serpit, venenique sui vim longius semper diffundit, donec totum corrumperit corpus. Cancer est morbus putredinem efficiens, adeoque omnia circumcirca depascens, Theophrastus. Illius morbi proprium est carnes pascere, et quod sanum et integrum est, paulatim corrumpere; ita est de hæreticorum doctrina.

Ex quibus..., id est, ex quorum hæreticorum numero, EST HYMENÆUS ET PHILETUS. Hos duos hæreticorum præcipuos nominat, ut ab eis sibi caveant fideles.

VERS. 18. — QUI A VERITATE EXCIDERUNT...; Gr.: *Qui circa veritatem aberraverunt.*

DICENTES RESURRECTIONEM JAM FACTAM, id est, dicentes quod omnia que dicuntur de resurrectione in Scripturis referenda sint ad resurrectionem animarum, que jam facta est per baptismum et penitentiam. Ita D. Thomas. Negabant itaque corporum resurrectionem, sed mysticam et spiritualem animarum resurrectionem admitterent, hic per baptismum et penitentiam, et in futuro per gloriam. Hoc Tertull., lib. de Resurrectione carnis, citatus à P. Amelotte.

ET SUBVERTERENT QUORUNDAM FIDEM. Resurrectio mortuorum fidei fundamentum est; hoc everso, ruit et subvertitur fides.

VERS. 19. — SED FIRNUM FUNDAMENTUM DEI STAT... QUORUNDAM, dixi, non omnium: nec timere debet ne subvertantur omnes; nam verè fideles, qui sunt domus Dei fundamentum, stant et stabunt in fide firmi et immoti.

semper ad ulteriolem proficent impietatem, tam in se quam in auditoribus.

VERS. 17. — *Et sermo eorum ut cancer serpit, etc.*, eorum, scilicet hæreticorum, qui docent profana vaniloquia.

VERS. 18. — *Qui a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse jam factam, et subverterunt*, id est, subvertunt, quorundam fidem.

VERS. 19. — *Sed firmum fundamentum Dei stat, etc.* Firmum hoc fundamentum Dei est Dei consilium, decreta et prædicatione, quæ statim vocantur fideles primo ad fidem, deinde ad gratiam et perseverantiam, ac deinde ad gloriam. Firmitas hujus fundamenti

Observatio litteralis.

Ut his in verbis Apostoli mentem clarè intelligas, textum adverte. Vers. 17 dixit hæreticorum doctrinam, velut cancerem, vicina quæque depascere; Vers. 18 de Hymenæo et Phileto dixit quod errore suo quorundam fidem jam subverterent. Hinc itaque timendum videbatur ne hic illorum error, quasi gangræna, totum hujus Ecclesie corpus paulatim pervaderet atque corrumpere. Huic timori occurrit Apostolus; quasi diceret: Quorundam quidem instabilem fidem subverterunt; atverò stant et stabunt immoti et firmi, verè fideles, qui sunt fundamentum domus Dei. Instabilibus quibusdam opponit multo plures firmos et stabiles. Subversis aliquibus opponit perosque stantes et immotos. Nos autem firmos et stabiles vocat fundamentum Dei, ob illorum in fide firmitatem et constantiam, ait D. Joannes Chrysostomus. Vel vocat eos fundamentum Dei, id est, fundamentum domus Dei, palatii divini, Ecclesie Deivi, quia hi primi Christiani fuerunt quasi Ecclesie fundamenta, fundati quippe super fundamenta apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu. Rectè ergo fundamentum dicuntur, tum quia firmi et immoti permanent, quod fundamenti proprium est; tum quia primi fuerunt lapides vivi, super apostolos substrati ceteris fidelibus super eos ædificandis.

HABENS SIGNACULUM HOC... Pergit in cæptâ metaphora fundamenti. Lapidibus fundamentalibus solent, boni omnis grati, quedam insculpi litteræ, vel quidam characteres imprimi, vel quedam inscribi sententiæ; et hoc non deest istis fidelibus quos Deus elegit ut essent Ecclesie sua fundamenta. Deus habent in animo sententiæ insculptas, ad quas attendunt frequenter, et quas opere complent; hisque duabus sententiis per opera exhibitis digressur quasi signaculis.

COGNOVIT DOMINUS QUI SUNT EJUS, Numer. 16, 5. Ubi D. Hieronymus dicit: *Notum faciet Dominus qui ad se pertineant*, Septuaginta habent: *Cognovit Dominus eos qui sui sunt.*

Primo itaque hæc in animo habent impressam sententiæ: *Novit Dominus qui verè sunt ejus*; Deus intuetur cor, penetrat animam, interiora videt. Hæcque veritatem persuasi student non externâ tantum professione, sed et internâ præcipue religione Deum colere. Corde credunt et animo, fide sincerâ, corant Deo, in cuius oculis sciunt se vivere.

partim in nobis, partim in Deo est. Ideo enim in Deo firma est hæc prædicatione, quia firmi erunt prædicationis in fide et grati: hi enim sunt firmi prædicationis obiectum. Et vicissim firmi erunt prædicationis, quia firma est Dei prædicatione. Partim ab ipso fidelium libero arbitrio, quod liberè et constantem fidem et gratiam retinebit, etc.

Cognovit Dominus qui sunt ejus, en Dei præsentia. Et discat ab iniquitate omnis qui timeat nomen Domini, en nostri liberi arbitrii cooperatio, que est præsentia obiectum. Ponit hic Apostolus fundamenti jam dicti duo signacula: prius est præsentia Dei; posterius fuga peccati. Fuga omnis iniquitatis

Ecce primum verè fidelis characterem, sinceritatem fidei.

ET DISCEDAT AB INIQUITATE... Numer. 16, 26, ubi: *Recedite à tabernaculis hominum impiorum.*

Secundò, habent et hæc alteram sententiam in animo sigillatam: *Discat ab iniquitate...* quasi diceret: Sciunt quod Christiano credere non sufficit, sed et secundum fidem debet vivere, à malo declinare, facere bonum. Sciunt quod qui injustè vivit, etsi credat, etsi Domini nomen invocet, non est verè Christi, nec illum Christus agnoscat suum. Et hæc veritatem persuasi, quam semper in animo præsentem habent, sollicitè student malum omne fugere, bonum operari, sanctæque vitæ fidem complere.

Et hic est secundus verè fidelis character, puritas vite.

Duos itaque his in verbis verè fidelis characteres nobis exhibet Apostolus, quibus quasi signaculis digressur qui verè sunt Christi.

Hic duo characteres sunt sincera fides, vita sancta.

Observatio moralis.

Simul et duo nobis media præbet, quibus verè fideles sumus: primum, si in animo fixum et quasi impressum habeamus: *Novit Dominus qui sunt ejus. Deus intuetur cor.* Ergo sincerè et ex animo colendus. Corde credendum.

Secundum, *discat ab iniquitate...*, si in animo sigillatam hæc veritatem habeamus, credere non sufficit, sed operibus fides complenda. Sanctè et justè vivendum.

Hic super se reflectat quilibet fidelis, et videat num sit verè fidelis, an corde credit, an sanctè vivit. Hoc ut ita sit, duas in mente suâ sigillet supradictas sententiæ: *Novit Dominus qui sunt sui. Homo videt ea que parent; Deus autem intuetur cor.* 1 Reg. 16, 7. *Penetrabitur omni gladio accipiti, pertingit usque ad divisionem animæ ac spiritus...*, Hebr. 4, 12. Ergo non irridendus. Ergo sincerè colendus. Invisibilem ergo tanquam videntes sustineamus. In ejus oculis vivo; ipsum itaque continè videbo. *Discat ab iniquitate.* Nihil prodest externa Christianismi professio, si mala sit vita. *Fides sine operibus mortua est.* Christi sancti et justi non est qui injustus et malus est. Peccatum ergo et injustitiam omnem fugiamus; bonum sectemur. *Per bona opera vocationem no-*

est signaculum firmi fundamenti, id est, fidei; qui enim fugit iniquitatem, nunquam incidet in hæresim.

VERS. 20. — *In magnâ autem domo non solum sunt vasa aurea, etc.* Dominus est Ecclesia; vasa sunt fideles; aurea et argentea sunt firmi et illustres in fide et justitiâ; ligna verò et fœtilla, vel, ut Græcè est, testacea, sunt vulgares, fragiles, infirmi in fide et charitate; nam hæretici nec vasa aurea, nec fœtilla sunt, sed politis vasa fracta et ex domo projecta et ejecta. Vas in honorem, id est, vas honoricum; vas in contumeliam, id est, vas vile et inglorium, ubi sunt olivæ et matule.

Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in

stram et electionem certam faciamus, D. Petr. secundâ Epist. 2.

Porrò præcedentis interpretationis initium et quasi fundamenta reperi in D. Chrysostomo, et illam omnibus aliis expositionibus, serò à me consideratis, præfero, quia hæc naturalior est, textum litteralem clarissè explicat, et Apostoli mentem sic exponit ut omnia sibi invicem coherant. Non ita mihi visum est de aliis interpretationibus, tum quia ad Dei decreta recurrentes, explicant obscurum per obscurius; tum quia, contra D. Pauli mentem et verba, qui in ipso fundamento, seu fundamentalibus lapidibus ex more, signacula reponit: ipsi est contra in fundatore, seu Deo, sigilla constituunt. Primum enim signaculum: *Novit Dominus...*, explicat de præsentia Dei, seu prædicatione. Utraque autem in Deo est, non in fidei. *Recedite*; signaculum quod inscribitur lapidi, vel in annulo insculpitur.

Inter alias explanationes, Tirini et Estii explicatio magis placeat. Videatur itaque, si non placeat nostra.

VERS. 20. — *In magna autem domo...* Mirari quis posset quod inter Christianos, id est, inter fideles et sanctos, reperiantur quidam infideles et mali. Hanc autem mirationem solvit Apostolus, dicens quod in Ecclesia Dei, sicut in magnâ domo, sint omnis generis vasa.

QUEDAM AUREA ET ARGENTEA, nimirum firmi et illustres in fide, in justitiâ et in charitate. Quaedam LIGNEA ET FÆTILLA; Gr., *testacea*; scilicet vulgares, fragiles et infirmi in fide et in moribus.

QUEDAM IN HONOREM, id est, honorificis usibus deputata. *Quaedam*, intellige tam ex aureis et argenteis, quam ex ligneis et testaceis. Sic enim in domibus regum etiam vasa testacea, vitrea et lutea honorificis deputantur usibus.

QUEDAM IN CONTUMELIAM, id est, vilibus ministeriis destinata. Intellige pariter *quædam* etiam ex aureis et argenteis, ut sit in palatii principum et divitum, ubi videmus ex argenteo vasa vilissimis usibus deputata. Sicut ergo nemo miratur, si in magnis domibus aliqua è fragilibus vasis frangantur, si aliqua vilibus destinata ministeriis sordescant, sic mirum non est quod in Ecclesia aliqui fragiles sint moribus sordidi; aliqui quoad fidem frangantur et fracti ejiciantur è domo. Ne tamen istos perditos putes: possunt enim per penitentiam emundari et reparari.

VERS. 21. — *Si quis ergo emundaverit se ab istis...*

honorem. Sensus est: Quicunque purum esse præstiterit à profanis hæreticorum doctrinis coarscensque vitis, idque perseveranter fecerit, erit vas in honorem, id est, assumetur ad usum honoricum, quia consequetur honorem glorie celestis, ad quam erit prædicationis. *Emundaverit*, id est, omnino expurgabit se, ut anima tota sit munda et pura. Ita se emundavit S. Magdalena, cui dimissa sunt peccata multa, quoniam dilexit multum, de qua cant Ecclesiastia:

*Past fluxu carnis scandalâ
Fit ex lebetæ phialâ,
In vas transtulit spiritus
De vase contumeliosâ.*

Duas allate similitudinis ostendit dissimilitudines : primam, vasa illa domesticæ suppellectilis nihil conferunt ut aurea sint et argentea, vel lignea aut testacea, sed à natura talia sunt. Vasa autem metaphorica, seu homines, ad id conferunt aliquid; talia non sunt à naturâ, sed à voluntate. Secundam, vasa aurea aut argentea nunquam sunt lignea aut lutea; nec vicissim ligna et testacea sunt argentea aut aurea. Contra verò homines sordidi, lutei, peccatores, possunt, Dei gratiâ, à suis sordibus expurgari; possunt per penitentiam à peccatorum maculis purificari et fieri vasa aurea, argentea, vasa ad honorificos usus accommodata. Vas erat ficile Paulus, sed evasit in aureum. Vas fuit aureum Judas, sed in ficile conversum fuit, D. Chrysostomus.

Si quis ergo eorum sordidorum, se, Dei gratiâ, emundaverit ab istis, id est, sordibus, sive peccatorum, sive errorum. D. Chrysostomus vim facit in verbo emundaverit, id est, penitus purgaverit. Paulus, inquit, non simpliciter dicit, mundet, sed emundet, id est, penitus purget. Si quis ergo ab omnibus suis sordibus sese expurget,

ERIT VAS IN HONOREM, honestum;
SANCTIFICATEM; Dei gratiâ ornatam, et per hanc Deo consecratam;

ET UTILE DOMINO, id est, usibus Domini accommodum. AD OMNE OPUS... idoneum ad omne bonum opus, seu fiet divitiis bonitatis instrumentum ad quodcumque Deo placebit. Nota quòd hoc in loco purificatio, conversio, sanctificatio homini tribuitur. Si quis se emundaverit... Aliis in locis Deo tribuitur: reverâ utrique convenit; Deo, ut causâ principi; homini, ut causâ secundaria. Hæc ergo loca non debent solidariè considerari, sed unum per aliud explicari; et nos Deus emundat, et nosipos, Dei gratiâ emundamus; et nos Deus convertit à peccato, et nos ab iniquitate discedimus. Hinc Deo dicimus: *Converte nos, Deus, etc.* Hinc et Deus dicit nobis: *Discedat ab iniquitate, etc.* *Convertimini ad me, ait Dominus exercituum, et convertat ad vos, Zachar. 1, 3.*

VERS. 22. — JUVENILIA AUTEM DESIDERIA FUGES. VERS. 15, monuit Timotheum ut se operarium Deo

Sanctificatem et utile Domino, ad omne opus bonum paratum. Sanctificatem Domino, quia expurgatum à sordibus vitiorum, et per hoc Deo consecratum. Utile autem Domino, usibus Domini sit accommodum. Videtur Christum intelligere. Is enim est Dominus ac herus hujus magnæ domus, cujus omnia vasa usibus ejus serviunt. Utiles per gratiam Dei nos ad omne opus bonum parantur.

VERS. 22. — JUVENILIA AUTEM DESIDERIA FUGES. Directè respexit Apostolus ad curiositatem, ambitionem et inanem gloriam quam juvenes ambiunt, præsertim docti, ut velint videri subiles, sapientes, cæterisque doctores, etc.; q. d.: Noli ut juvenis ambire sapientis et doctoris nomen, sed ambi vite integritatem, ac præsertim charitatem et pacem, ut in his excellas.

Secutare verò justitiam, fidem, charitatem et pacem cum iis qui invocant Dominum de corde puro. Tu virtutes istas sectare, cum iis qui sincerè Deum invocant.

VERS. 25. — Stultus autem, etc. Sine disciplinâ,

gratum exhibeat; ipsumque incepit docere modum quo talis evadat: *Sit inconspicibilis; rectè tractet verbum veritatis;* fugiat profanas vocum novitates, quas sectati Hymæneus et Philetus, aberraverunt, et quosdam subverterunt. Cætera, horum occasione, quasi per digressionem, dixit. Jam ad propositum redit, et pergit docere modum quo Timotheus Deo gratus evadat operarius. *Juvenilia desideria*, id est, juvenum fuge cupiditates, non corporeis tantum (erat enim maxime continens et abstemiis), sed et animi cupiditates, scilicet curiositatem, ambitionem, inanem gloriam, gloriolas, etc. Quasi, diceret: Noli, ut juvenis, ambire doctoris nomen;

SECTARE VERÒ JUSTITIAM... ambi incontinentiam vitæ, fidem in verbis, dilectionem erga omnes, concordiam cum omnibus, verè et sincerè christianis. Recordare duorum characterum, de quibus v. 19.

VERS. 25. — STULTUS AUTEM ET SINE DISCIPLINA; Græcè, *inruditas*, etc.; id est, questiones ineptas, frivolæ, et quæ ad veram sapientiam nihil pertinent, respue;

SCIENS QUIA GENEBAINT LITES, scis enim quia inde oriuntur lites et iurgia.

VERS. 24. — SERVUM AUTEM DOMINI NON OPORTET LITIGARE; Christianus autem, maxime verbi minister, servus Christi, ad eò patientis et pacifici, non debet rixari, verbis pugnare;

SED MANSETUM ESSE AD OMNES; sed erga unumquemque mansuetus, paratus ad docendum patientem, malorumque tolerans, ut eos mansuetudine et patientiâ vincat.

VERS. 25. — CUM MODESTIA CORRIPIENTEM, Græcè, *erudentem*, eos qui resistunt veritati; Græcè, *contrapositos*; Syr.: *Qui contendunt adversus ipsum*; id est, qui diversa sentiunt, et aliter affecti sunt quam nos.

NEQUANDO; Syr.: *si quando*. Utrumque significat *quando*. Aliqui vertunt, an, id est, experiendo, tentando, si fortè per doctrinam fors adhibuit, Deus dignetur in eorum cordibus inspirare fidem et penitentiam.

VERS. 26. — ET RESPICIANT, siquæ ad sanam mentem redeant, et evadant laqueos diaboli, à quo decepti, capti et irretiti sunt, AD VOLUNTATEM IPSIUS,

id est, ineruditas, insensatus, quæ scilicet nihil habent sensus, nihil ad veram disciplinam et sapientiam conferunt, quales sunt questiones fœles Juniorum de suis genealogiis. *Debit*, id est, rejice et respue. *Lites* non sunt alii quam pugnae verborum.

VERS. 24. — *Servum autem Domini non oportet litigare*, debet esse aptum et paratum ad docendum. *Patientem*, intellige morum et infirmitatum proximam.

VERS. 25. — *Cum modestiâ corripientem eos qui resistunt veritati*; modeste corrigentem eos qui diversa sentiunt. Ita Ambrosius; q. d.: Episcopus et doctor leniter corripat eos qui sibi docti contradicunt.

Nequando Deus det illis penitentiam; si quando, vel, si fortè det is Deus penitentiam, ad cognoscendam veritatem. Penitentiam intellige de errore et infidelitate quæ detrahuntur.

VERS. 26. — *Et respiciant à diaboli laqueis*, etc. Homo, divine gratiæ auxilio perditus per peccatum,

id est, diaboli. Alii volunt, ad voluntatem Dei, id est, quamdiù voluerit Deus; idèquè modeste corripit, non quod vult ipse, sed quod diabolus vult, agit et operatur, inquit Chrysostomus. Sensus est illos veritatis adversarios à diabolo teneri captivos, ad Dei voluntatem, id est, quamdiù Deus voluerit; cujus vo-

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maxime notanda, et ad præzin redigenda.

1º Omnis Ecclesiæ Dei minister assumat, velut sibi dictum, quod in primis septem versibus Apostolus Timotheo dicit: *Tu ergo, fili mi, confortare in gratiâ quæ est in Christo Jesu*, seu quæ tibi per Christum in ordinatione tuâ collata est; pro Evangelio patere fortiter, ut miles, v. 5; pugna legitime sicut athleta, v. 5; agrum Christi diligenter excole, sicut agricola, v. 6. Vide in commentario dicta et observations morales in v. 1, 2, 5, 4, 5, 6. Ibidem vide quòd hoc omnibus etiam Christianis suo modo convenit.

2º Ut hæc alacriter præstes, tria sæpè cogita: primum, Christi Domini à mortuis suscitati gloriam, *sedet ad dexteram majestatis*; secundum, S. Pauli, sanctorum apostolorum, sanctorum antistitum et Dei minorum exempla: *Fortes facti sunt in bello, vicerunt regna, adepti sunt repromissiones*; tertium, æternam gloriam Christi et sanctorum imitatoribus promissam.

Insculpe itaque menti tue hæc aureas, et æternæ memoriæ dignas sententiâs: *Si commortui sumus, et convivemus, v. 11; si sustinebimus, et conregnabimus; si negaverimus, et ille negabit nos, v. 12; si non credimus, ille fidelis permanet, negare se ipsum non potest, v. 15.* Vide in commentario dicta et observations morales in v. 11, 12, 15. Ibidem, v. 14, in observa-

CAPUT III.

- Hoc autem scito quòd in novissimis diebus instabunt tempora periculosa;
- Erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemæ, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti;
- Sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate,
- Proditores, protrevi, tumidi, et voluptatum amatores magis quam Dei;
- Habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Et hos devita;
- Ex his enim sunt qui penetrant domos, et captivos ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducunt variis desideriis;
- Semper discentes, et nunquam ad scientiam veritatis pervenientes.
- Quemadmodum autem Jannes et Mambres resistunt Moysi, ita et hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem.
- Sed ultra non proficiunt; insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illorum fuit.
- Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem patientiam,

rigendi; si fortè Deus misereatur, et penitentiam inspiret, et vincula captivitatis frangat.

luntati nec diabolus resistere potest; idèquè cum modestiâ corripientes esse, si fortè Deus misereatur, et penitentiam illis inspiret, ac vinculum duræ captivitatis solvat.

tionem morali, vide hæc easdem veritates ab omnibus Christianis seriò perpendendas, quia ab eis maxime pendet noster in Christianismo profectus.

3º A versibus 15, 16, 22, 25, 21, 25, Ecclesiæ Dei minister modum discat quo fiat bonus et Deo gratus operarius; quæ vitia fugere, quas virtutes sectari debeat. Notet speciatim, v. 15, tria monita omni concionatori necessaria.

4º A v. 17 agnoscam quantum malum sit hæresis, et quam perniciosum, cum D. Paulus tot modis et toties illius nobis horrorem incutiat.

Primum ad Timotheum cap. 4, v. 1, 2, hæresim descripsit, ut demoniorum doctrinam; cap. 6, v. 4, 5, depingit eam ut morbum pestiferum; ibidem hæreticos vocat homines mente et corde corruptos; hic autem, v. 17, hæreticum sermonem ac instar gangræne aut canceris serpere. Juxta mentem D. Pauli hæreticam hæresim, hæreticos fugiamus, cavemus ab hæreticorum colloquiis.

5º A v. 20 discamus non turbari ob aliquorum lapsus, sicut non turbamur si in magnâ domo aliqua vasa frangantur. A v. 21 discamus de nullius unquam peccatoris salutè desperare, quia potest per penitentiam emundari et reparari.

CHAPITRE III.

- Or, sachez que dans les derniers jours, il viendra des temps fâcheux;
- Car il y aura des hommes personnels, avares, glorieux, superbes, médisants, désoberissants à leurs pères et à leurs mères, ingrats, impies,
- Dénaturés, ennemis de la paix, calomniateurs, intempérants, inhumains, sans affection pour les gens de bien,
- Traîtres, insolents, enflés d'orgueil, et plus amateurs de la volupté que de Dieu.
- Qui auront une apparence de piété, mais qui en ruineront la vérité et l'esprit. Fuyez donc ces personnes,
- Car de ce nombre sont ceux qui s'introduisent dans les maisons, et qui trahent après eux, comme captives, des femmes chargées de péchés, et possédées de diverses passions,
- Lesquelles apprennent toujours, et n'arrivent jamais jusqu'à la connaissance de la vérité.
- Car comme Jannes et Mambres résistèrent à Moïse, ceux-ci de même résistent à la vérité. Ce sont des hommes corrompus dans l'esprit, et pervers dans la foi.
- Mais le progrès qu'ils feront aura ses bornes, car leur folie sera comme de tout le monde, comme le fut alors celle de ces magiciens.
- Quant à vous, vous savez quelle est ma doctrine, quelle est ma manière de vie, quelle est la fin que je me propose, quelle est ma foi, ma tolérance, ma charité, et ma patience;